

Türkiye Elektrik Kurumu Kanun Tasarısı

Hakkında Açıklama

Memleketimizin elektrikleştirilmesi ile ilgili bütün işleri bir elden sevk ve idare etmek ve bu gün çeşitli devlet kuruluşları arasında paylaştırılmış olan ve zamanla birbirinin içine girmiş bulunan görevleri, büyük bir iktisadî Kamu Teşekkülünün uhdesine tevdi ederek, yeni baştan düzenlemek amacıyla, hazırlanmış olan Türkiye Elektrik Kurumu kanun tasarısı Meclise sevk edilmiştir.

Tasan, bir müddetten beri Millet Meclisi iktisadî Devlet Teşekkülleri kuruluş kanunları geçici komisyonu tarafından müzakere edilmekte idi. Bu müzakereler 15 Nisan 1964 günü sona ererek tasan Millet Meclisi umumî heyetine arz olunacak şeklini almıştır.

Odamız, TEK kanunu tasarısı ile yakından ilgili bulunuyordu. Tasarının hükümetçe tanzim edilen metni incelendikten sonra, müzakereleri izlemek maksadıyla, yukarıda adı geçen komisyon başkanlığına müracaatta bulunulmuş, odamızın bu müracaatı anlayışla ve müspet olarak karşılandığından, yönetim kurulu tarafından seçilen özel komisyona mensup iki üye, odamız adına müzakereleri takip etmiştir.

TEK kanun tasarısına ilişkin çalışmalara bu güne kadar ve zaman zaman güç durumlara sokmuş olan sorunlar, bu defaki müzakereler sırasında da ortaya çıkmış, ve fakat meseleler prensiplere bağlanarak çözümlenmiştir.

Tartışmalara yol açan konuların başında hidrolik santrallerin inşası işi gelmekte idi. Bilindiği üzere halen Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü memleketimizde baraj inşa eden en büyük devlet müessesesidir. Bu husus göz önünde tutularak, TEK kurulduktan sonra da hidrolik santrallerin DSİ tarafından inşası ve bilâhare bu santrallerin işletilmek üzere, TEK'e devrolunması fikri ileri sürülüyordu. Oysa memleketimizin, elektrik enerjisi üretim potansiyeli en yüksek olan primer enerji kaynaklarını akar sularımız teşkil etmektedir.

Türkiye'nin uzun vadeli enerji politikasını yürütmek ve bu politikanın gerektirdiği bütün tedbirleri araştırmak ve uygulamak gibi çok geniş sorumlulukları yüklenecek olan TEK müessesesi, aynı zamanda üretim işlerini zamanında plânlamak ve bu plânları kısa veya uzun vadeli programlara göre gerçekleştirmek mecburiyetinde olacaktır. Böylesine şümüllü bir görev, TEK'in hidrolik santral inşasında da, diğer alanlarda ol-

duğu gibi kesin ve geniş yetkilere ve fonksiyonlara sahip olmasını zaruri kılmaktadır. Nitekim tartışmalar sonunda bu zorunluluk komisyonca takdir edilerek, TEK'in hidrolik santrallerin inşası edebileceği hususu kanunda yer almıştır.

Diğer taraftan DSİ nin baraj ve hidrolik santral inşasına ilişkin görev ve yetkileri de püha-faza edilmiştir. Hidrolik santrallerin inşasında TEK ile DSİ arasında yapılacak iş bölümünde ise şu esas kabul edilmiştir : Enerji üretimini galip maksat alan projeler TEK tarafından gerçekleştirilecek, taşkından koruma ve sulama gibi diğer maksatları galip olan projeler ise DSİ tarafından ele alınacaktır.

Böyle bir iş bölümü sırasında TEK ve DSİ idareleri arasında çıkabilecek sorunların çözümlenmesi işi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın tabii fonksiyonları arasında mütalâa olunmuştur.

Memleketimizin elektrikleştirilmesinde, git-tikçe büyüyen miktarlarda, ihtiyaç duyulan makina ve teçhizatın döviz darlığı sebebiyle, yurt dışından ithalinde karşılaşılan zorluklar dikkat nazara alınarak da TEK'in elektroteknik makina ve teçhizat sanayi alanında görev ve tegebbüs yetkisi ile mücehhez olması ön görülmüştür.

Müzakereler sırasında, memleketimizde halen mevcut elektroteknik imalât sanayiinin daha ziyade tüketim malı veya dayanıldı tüketim malı alamda gelişmekte olduğu, elektrik enerjisinin üretim, iletim ve dağıtımını sağlayacak tesislerin kurulmasında lüzumlu olan ve sermaye malı karakterinde bulunan ağır teçhizatın imaline, özel sektör tarafından yalnız başına tevessül olunmasının beklenemeyeceği hususları belirtilmiş ve 1980 - 1985 yıllarına doğru memleketimizde elektroteknik imalât sanayiine, kümülâtif olarak, takriben 2 milyar liralık bir sermaye yatırımının yapılması gerektiği, halbuki halen bu alana yapılan yatırımların yılda ortalama 60 milyon lira civarında olduğu keyfiyeti üzerinde durulmuştur. Bu düşünceden hareketle TEK'in imalat sektöründe teşvik edici ve özel sektöre çığır açıcı faaliyetlere girişmesi bu amaçla bizzat veya karma şekilde teşebbüslerde bulunması kabul edilmiştir.

Enerji satışlarında TEK'in toptancı mı veya perakendeci mi olması lâzım geldiği husustan üzerinde de tartışmalar olmuştur.

TEK'in perakendeci olmasını savunan görüşün gerekçesi şu şekilde özetlenebilir :

** -

F

«TEK, üreteceği elektrik enerjisini en küçük müşteriye kadar bizzat sattığı takdirde enerji üretiminden elde edilecek kârın tamamına sahip olacak dolayısıyla tesislerin oto finansmanı mühim ölçüde imkân dahiline girecektir, öte yandan belediye idareleri çeşitli sebepler yüzünden elektrik işletmelerinde yeteri kadar vasıflı teknik eleman istihdam edememektedirler. Enerji iletim ve dağıtım tesislerini zamanında kurup tevsi etmedikleri için, halen belediyelerin elinde bulunan elektrik işletmelerinde teknik dışı bir işletme anlayışı hakim bulunmakta, bunun neticesi olarak, para, malzeme, zaman, enerji ve emek israf olunmaktadır. Fenni olmayan tesislerin sebep oldukları gerilim düşüklükleri, bilhassa sanayiye pek çok zararlar vermektedir. Buna ilâve olarak bir çok belediyelerin toptan satın aldıkları enerjinin parasını üretici devlet müessesesine ödemedikleri ve hattâ elektrikten sağladıkları gelirleri başka ihtiyaçlarına harcayarak dağıtım şebekelerini İslaha teşebbüs etmedikleri bir vakıadır. Bu hizmetler belediyelerin elinden alınarak TEK'e devrolunmalıdır.

Ancak bu yapıldığı takdirde yurttaş topluluklarının elektrik enerjisi ihtiyacı daha emin, ucuz ve mükemmel bir şekilde karşılanabilir.»

TEK'in toptancı bir satıcı olmasını savunan görüş ise şu noktalar üzerinde durmaktadır:

Belediye idareleri belde hizmetleri açısından halk ile direkt olarak karşı karşıyadır. Elektrikle ilgili hizmetlerin aksaması halinde, belediye idareleri şikâyetlere muhatap olacak ve fakat

buniarı hemen önleyecek tedbirleri alma imkânına sahip bulunmayacaktır. TEK; Türliye çapında çok büyük ve çok önemli temel meselelerle meşgul olan bir iktisadî devlet teşekkülü olacaktır.

Bu nitelikteki bir idarenin her hangi bir belediye mahallî dileklerine zamanında ve süratle cevap verebilmesi pratik olarak mümkün değildir. Şayet en küçük müşteriye kadar, elektrikle ilgili hizmetlerin tamamı, TEK tarafından deruhte edilecek olursa sebep olacağı aksaklıklar ve doğuracağı şikâyetler hem belediyeleri hemde TEK idaresini güç durumlara sokabilecektir.

öte yandan belediyelerin elektrik enerjisini halkın ayağına getirmek hizmetine karşılık olarak bugüne kadar az veya çok bir gelir sağladıkları da bir vakıadır. Bir çok belediyeler her ne kadar üretim tesislerine sahip olmayıp iletim ve dağıtım şebekelerini enterkonnekte sistemden beslemekte iselerde bu idarelerin yinede kendilerine göre bir hizmet teşkilâtı mevcuttur. Yerine bir başkasını koymadan belediyelerin elinden böyle bir hizmet imkânının alınması, diğer bir deyimle bu idarelerin bir gelir kaynağından mahrum edilmesi, doğru bir davranış olmayacaktır.

TEK kanununun, bu hususlarla ilgili maddelerinin tanziminde politik bir tercih olarak ikinci görüş ağır basmıştır. Buna mukabil işletme tekniğinin zaruri bir icabı olarak enterkonnekte sisteme bağlı şehir belediyelerinin enerji üretim tesislerinin TEK'e devrolunacağı esas kabul edilmiştir.

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

S

DERGİMİZ İÇİN YAYIN YÖNETİCİSİ SEÇİLECEKTİR

Aylık olarak yayınlanmakta olan Dergimizin yayın işlerini yürütmek üzere, 500 TL. maaşlı bir yayın yöneticisi seçilecektir.

İstekli üyelerimizin, en geç 30 Mayıs 1967 akşamına kadar Odamıza müracaat etmeleri rica olunur.

Elektrik Mühendisleri Odası

Ç*W> **##**& *^> *<>4<* < **& W> &&<I> &4*Q^^